

دستور خط رادیو زمانه

ویرایش نخست

مقدمه:

دستور خط فارسی، مصوب فرهنگستان ادب و زبان فارسی مبنای تدوین آیین‌نامه‌ی حاضر قرار گرفته است. ویراستاران زمانه به این دلیل مصوب فرهنگستان را مبنای کار خود قرار دادند که در مقایسه با دیگر پیشنهادها عمومیت دارد و علاوه بر این با محدودیت‌های انتشار فارسی در اینترنت سازگار است.

در تدوین آیین‌نامه‌ی ویراستاری زمانه بیش از هر چیز به آسانی انتشار خط فارسی در ام‌تی و پایین آوردن احتمال خطا توجه شد.

تأکید ویراستاران زمانه بر گزارش‌ها، مصاحبه‌ها و مقالاتی است که توسط تحریریه‌ی ثابت زمانه و برنامه‌سازان رادیو تهیه و نوشته شده است.

ادبیات خلق، یعنی شعر و داستان موضوع کار ویراستاران زمانه نیست. مسئولیت آن نوشته‌ها با پدیدآورندگانشان است.

بخش نخست: دستور خط

مصوت‌ها:

از آوردن مصوت‌ها، زبر، پیش و زیر (ـَ، ـِ، ـُ) بر سر حرف باید پرهیز کرد. مگر آنکه آوردن مصوت برای رفع ابهام ضرورت داشته باشد:

مثال: اسب‌سواری، اسب سواری

در دیگر موارد مصوت‌ها فقط انتشار مطالب را دشوار می‌کنند. خط تاهوما که خط وب‌سایت زمانه است، اصولاً مصوت‌ها را به خوبی روی کلمات نشان نمی‌دهد و علاوه بر این آوردن مصوت‌ها ممکن است خوانندگان را گمراه کند.

تشدید

از آوردن تشدید باید پرهیز کرد. عده به جای عده. مگر در کلمات مشابه با دو معنای متفاوت: بنا، بنا.

سکون

از آوردن سکون باید پرهیز کرد. اگر لازم باشد، به جای سکون ترجیحاً از ویرگول باید استفاده کرد.

تنوین

آوردن تنوین الزامی است.

الزاماً به جای الزامن

کلمات تنوین‌دار، اگر با الف اما بدون نشانه‌ی تنوین نوشته شوند، نادرست‌اند. باید توجه داشت که کلمات تنوین‌دار از زبان عربی به فارسی راه یافته‌اند. اگر بخواهیم آنها را فارسی کنیم، باید با نون آخر بنویسیم. با الف، بدون نشانه‌ی تنوین، نه کاملاً فارسی است و نه عربی. این استدلال هم که نشانه‌ی تنوین صفحه را شلوغ می‌کند یا چشم را آزار می‌دهد، توجیه علمی ندارد.

یای بلند به جای یای کوتاه

نامه‌ی من به جای نامه‌ی من. بین کلمه و یای بلند همواره باید یک نیم‌فاصله بیاید.

در متن خبرهای زمانه از آوردن یای بلند باید پرهیز کرد.

این، آن

این، آن جدا از کلمه‌ی پس از خود نوشته می‌شود.

استثناء: اینکه، آنکه، آنچه، اینها، آنها، اینجا، آنجا

آنچه، آنکه، این‌که، این‌ها، آن‌ها، این‌جا، آن‌جا

اگر نویسنده‌ای این کلمات را جدا بنویسد، حتماً باید نیم‌فاصله را رعایت کند. اگر رعایت نکرده باشد، ویراستار می‌تواند این کلمات را پیوسته بنویسد. در خبر بهتر آن است که استثنائات یاد شده پیوسته نوشته شود.

همین و همان

همواره جدا از کلمه‌ی پس از خود و بدون نیم فاصله نوشته می‌شود:

همین جا، همان جا، همان که، همین که

چه

جدا از کلمه‌ی پس از خود و بدون نیم فاصله نوشته می‌شود.

استثناء: چرا، چگونه، چقدر، چطور

توجه: چه‌گونه، چه‌قدر و چه‌طور غلط است. لطفاً در نظر داشته باشید.

هیچ

هیچ همواره جدا از کلمه‌ی پس از خود و با نیم فاصله نوشته می‌شود:

هیچ‌یک، هیچ‌کدام، هیچ‌کس

که

که جدا از کلمه‌ی پس از خود و بدون نیم‌فاصله نوشته می‌شود.

استثناء: چنانکه، آنکه، اینکه

به

اگر صفت بسازد، بر سر کلمه می‌آید:

بنام، بهنجار، بهتر

در سایر موارد، با رعایت نیم فاصله جدا نوشته می‌شود:

به‌سر بردن، به‌سر آمدن، به‌سر رسیدن

حذف الف

هر گاه بای زینت، نون نفی و میم نهی بر سر افعالی که با الف مفتوح یا مضموم آغاز می‌شوند بیاید، الف در نوشتن حذف می‌شود:

بینداز، به جای بیانداز، نیفتاد به جای نیافتاد، میفکن به جای میافکن

بی

همیشه جدا از کلمه‌ی پس از خود نوشته می‌شود. بین «بی» و کلمه رعایت نیم‌فاصله الزامی است:

بی‌چشم و رو، بی‌خاتمان، بی‌انصاف

استثناء: کلمات بسیط‌گونه:

بیهوده، بیخود، بیراه، بیچاره، بینوا

بی‌هوده، بی‌خود، بی‌راه، بی‌چاره، بی‌نوا غلط است. لطفاً در نظر داشته باشید. اگر در این موارد نیم فاصله رعایت نشود که احتمال آن در ام‌تی و با توجه به سرعت کار ما و حجم مطالب زیاد است، جدانویسی این کلمات معنای جمله را مخدوش می‌کند.

می

همواره جدا از کلمه‌ی پس از خود نوشته می‌شود. رعایت نیم‌فاصله الزامی است:

می‌رود، می‌جهد، می‌پرد

هم

هم همواره جدا از کلمه‌ی پس از خود نوشته می‌شود. مگر آنکه کلمه بسیط‌گونه باشد:

همسایه، همشهری، همین، همان، همچنین، همچنان، همواره، هماره

اصولاً کلمات بسیط را نباید جدا نوشت. همسایه، همین، همان، همواره، غلط است. توجه داشته باشید.

تر و ترین

همواره جدا نوشته می‌شود:

استثناء: بهتر، کمتر

ها

همواره جدا از کلمه و با نیم‌فاصله نوشته می‌شود:

کتاب‌ها، آدم‌ها، باغ‌ها

ام، ای، است، ..

صورت‌های متصل فعل بودن در زمان حال، ام، ای، است، ایم، اید، اند به صورت‌های زیر نوشته می‌شود:

- کلمات مختوم به صامت منفصل: خشنودم، خشنودی، خشنود است، خشنودیم، خشنودید، خشنودند

- کلمات مختوم به «و» با صدایی نظیر «رهر» : رهروم، رهرویی، رهرو است، رهرویم، رهروید، رهروند

- کلمات مختوم به صامت متصل: پاکم، پاکی، پاک است، پاکیم، پاکاید، پاک‌اند

- کلمات مختوم به «آ» با صامت میانجی «ی»: دانایم، دانایی، داناست

- کلمات مختوم به «و» با صامت میانجی «ی»: دانشجویم، دانشجویی، دانشجو است، دانشجویی‌ایم، دانشجویی‌اید،

دانشجو‌اند

- کلمات مختوم به های بیان حرکت با صامت میانجی همزه: خسته‌ام، خسته‌ای، خسته است و ...

- کلمات مختوم به «ای» با صامت میانجی همزه: کاری‌ام، کاری‌ای، کاری‌است و ...

ضمایر ملکی و مفعولی

- کلمات مختوم به صامت منفصل: برادرم، برادرش، برادرشان

- کلمات مختوم به صامت متصل: کتابم، کتابت، کتابش، کتابمان، کتابتان، کتابشان

- کلمات مختوم به «آ» با صامت میانجی «ی»: پایم، پایت، پایش، پایمان، پایشان، پایتان

- کلمات مختوم به و با صامت میانجی «ی»: عمویم، عمویت، عمویش، عمویمان، عمویتان، عمویشان

- کلمات مختوم به های بیان حرکت: خانهم، خانه ات، خانهاش، خانهمان، خانهتان، خانهشان

- کلمات مختوم به «ای»: پیام، پیات، پیاش، پیمان، پیتان، پیشان

یای نکره و مصدری و نسبی

- در کلمات مختوم به صامت منفصل و متصل: برادری، پدری، پسری، کتابی

- در کلمات مختوم به «های» بیان حرکت و «ای»: خانه‌ای، مقاله‌ای، کشتی‌ای

(خانه‌یی، مقاله‌یی، کشتی‌یی غلط است.)

- در کلمات مختوم به «و» و «آ» با صامت میانجی «ی»: رادیویی، دانایی

(رادیوای و دانای غلط است.)

همزه‌ی میانی

آوردن همزه‌ی میانی الزامی است:

رأفت، تأسف، مأنوس

در سایت زمانه به ندرت همزه‌ی میانی رعایت می‌شود. این کلمات عربی هستند و بدون همزه معنای آنها مخدوش

می‌شود.

اما آوردن همزه‌ی پایانی الزامی نیست:

منشأ، شی، انشا

کلمات مرکب

کلمات مرکبی که با پیشوند ساخته می‌شود جدا نوشته می‌شود.

کلمات مرکبی که با پسوند ساخته می‌شود پیوسته نوشته می‌شود، مگر هنگامی که:

حرف پایانی جزء اول و دوم کلمه یکسان باشد: نظام‌مند (با رعایت نیم‌فاصله)

کلمات مرکب بسیط‌گونه پیوسته نوشته می‌شود:

الفبا، آبرو، رختخواب، یکتا، عملکرد، گزارشگر

یکتا، آبرو، گل‌دان، الفبا، گزارش‌گر، عمل‌کرد غلط است. توجه داشته باشید

کلمات مرکبی که یک جزء آن کاربرد مستقل نداشته باشد، پیوسته نوشته می‌شود:

غمخوار، کهربا، رنگرز

کلمات مرکبی که جدا نوشتن آنها ابهام معنایی ایجاد کند، پیوسته نوشته می‌شود:

بهار، بهروز، عملکرد، گزارشگر

ترکیب‌های اضافی جدا نوشته می‌شود:

دست‌کم، سیب‌زمینی، آب‌میوه، صرف‌نظر

هرگاه جزء دوم کلمه با الف شروع شود، کلمه‌ی مرکب جدا نوشته می‌شود:

دل‌انگیز، عقب‌افتادگی، کم‌احساس

هرگاه حرف پایانی جزء اول همانند حرف آغازین جزء دوم کلمه باشد، کلمه‌ی مرکب جدا نوشته می‌شود:

آیین‌نامه، پاک‌کن، چوب‌بری

مصدر مرکب و فعل مرکب جدا نوشته می‌شود:

سخن گفتن، نگاه داشتن

کلمات مرکبی که با عدد یک ساخته شده، با رعایت نیم‌فاصله جدا نوشته می‌شود:

یک‌سویه، یک‌سره، یک‌شبه، یک‌پارچه

کلمات مرکبی که جزء اول آنها به های بیان حرکت ختم شود، جدا نوشته می‌شود:

بِهانه‌گیر، کناره‌گیر

مگر آنکه های بیان حرکت حذف شده و به جای گ میانجی آمده باشد: تشنگان، خفتگان، هفتگی، بچگی

بچه‌گی، خفته‌گان، تشنه‌گان غلط است. لطفاً در نظر داشته باشید.

هر گاه یک جزء کلمه صفت مفعولی یا صفت فاعلی یا اسم خاص باشد، کلمه‌ی مرکب جدا نوشته می‌شود:

اخلال‌کننده، پاک‌کننده، عیسی‌دم

هرگاه ابهام معنایی پدید آید، کلمه‌ی مرکب جدا نوشته می‌شود:

پاک‌دامن. خوش‌بیاری، پاک‌نام

اعداد ۱ تا ۱۰ به شکل حرف: یک، دو، الخ

عدد ۹ به شکل عدد

اعداد چندرقمی به شکل عدد: ۴۵۳، ۲۶ و الخ